

Marita Grilli (Μαρίτα Γκριλί)

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΓΕΝΤΙΑΣ (MAINZ) 1792 - 1793

1. Τα γεγονότα

Η Γαλλική Επανάσταση, τόσο με την ιδεολογία της όσο και με τις στρατιές της, άσκησε πολύ μεγάλη επίδραση στην πολιτική και πνευματική εξέλιξη της Γερμανίας. Και πρώτα-πρώτα έγινε δεκτή με ενθουσιασμό από ένα μεγάλο μέρος των Γερμανών διανοούμενων. Πράγματι, αυτοί είχαν συμμετάσχει στην κίνηση του Διαφωτισμού και πολλοί είχαν αναπτύξει σε τέτοιο βαθμό την κριτική τους σκέψη, ώστε να αμφισβητούν έντονα τη φεουδαρχία. Ένας σπουδαίος γερμανιστής, ο Roger Ayrault, έγραφε στη «Γένεση του γερμανικού ρομαντισμού», ότι καμιά χώρα στην Ευρώπη δεν ήταν προορισμένη να γίνει η ηχώ της Γαλλικής Επανάστασης όσο η Γερμανία.

Στη Ρηνανία συνέβησαν τα πιο εντυπωσιακά γεγονότα. Πράγματι, από το Valmy, πρώτη νίκη των γαλλικών στρατιωτικών σωμάτων της Επανάστασης, η στρατιά των Vosges (Βόσγια) με ηγέτη το στρατηγό Custine επιτέθηκε στις γερμανικές δυνάμεις στο Ρήνο. Η πορεία αυτής της στρατιάς, μέσα από το Παλατινάτο, πραγματοποιήθηκε χωρίς δυσκολία. Οι δυνάμεις της (Γερμανικής) Αυτοκρατορίας αναδιπλώθηκαν και οι πληθυσμοί αδιαφορούσαν για την υπεράσπιση μιας πατρίδας που δεν αντιπροσώπευε τίποτα γι' αυτούς. Πολλές φορές, μάλιστα, οι κάτοικοι έπιαναν φιλίες με τον «εχθρό» και οπλίζονταν για να πολεμήσουν στο πλευρό των Γάλλων. Αλλά και πριν την άφιξη του Γαλλικού στρατού, σε ορισμένες περιοχές, οι χωρικοί μοιρά-

στηκαν μεταξύ τους τη γη των φεουδαρχών, και όταν ο Δούκας του Palatinat-Deux-Ponts έστειλε στρατό εναντίον τους, τον υποδέχθηκαν με τα δίκρανα.

Στις 30 Σεπτέμβρη του 1792, ο Custine μπήκε στο Spire (Speyer) και βρήκε ένα λαό να πανηγυρίζει. Δένδρα της ελευθερίας είχαν φυτευθεί αυθόρμητα παντού. Μετά την πτώση του Spire (Speyer) και του Worms, ο Custine θα προχωρήσει στη Μαγεντία. Καταλαβαίνει καλά ότι δεν είναι φρόνιμο να ρισκοκινδυνεύσει με μια τόσο αδύνατη στρατιά, αλλά η ευκαιρία ήταν πολύ καλή. Πρέπει να πούμε ότι η Μαγεντία ήταν, ουσιαστικά, παραδομένη. Ο πρίγκηπας εκλέκτορας εγκατέλειψε την πόλη του λίγες μέρες πριν την άφιξη του Custine, αφού, προηγουμένως, πήρε όλα τα πολύτιμα αντικείμενα και παρέσυρε μαζί του πολυάριθμους ευγενείς και εκκλησιαστικούς. Έτσι, μετά από αίτηση του Custine, ο κυβερνήτης παρέδωσε την πόλη και δεν έγιναν μάχες.

Αυτή η έλλειψη αντίστασης δε σημαίνει ότι οι κάτοικοι της Μαγεντίας ήταν σύμφωνοι με την Επανάσταση και, επομένως, δε συναντούμε τον ίδιο ενθουσιασμό στην πόλη όπως συνέβη με τους χωρικούς του Παλατινάτου. Απλώς, οι κάτοικοι της Μαγεντίας δεν επιθυμούν να πολεμήσουν αφού ο πρίγκηπας τους έφυγε. Αυτό που πιο πολύ τους χαρακτηρίζει, όπως μαθαίνουμε από τα χρονικά της εποχής, είναι η αδιαφορία και η απάθεια. Πεισμένος ότι στη Μαγεντία δε θα συναντήσει παρά φίλους της Επανάστασης, ο γάλλος στρατηγός, έκανε λάθος εκτίμηση. Είδε μόνο την επιφάνεια και δεν μπόρεσε να υποψιαστεί ότι η κατάσταση στην πόλη θα ήταν πολύ δύσκολη. Ξεκίνησε, λοιπόν, εγκαθιστώντας μία προσωρινή κυβέρνηση, που αποτελούνταν από δέκα μέλη, και, αφαιρώντας σιγά-σιγά από τους συμβούλους του Εκλέκτορα το χειρισμό των υποθέσεων, τις ανέθετε στην προσωρινή διοίκηση που είχε πρόεδρο τον A. S. Dorsch και τον G. Forster αντιπρόεδρο.

Οι πράξεις της διοίκησης, που βρίσκονται καταχωρημένες στα αρχεία της Μαγεντίας, δείχνουν ότι αυτή χειριζόταν σχεδόν αποκλειστικά ζητήματα οικονομικά και πρακτικά: τις προ-

μήθειες σε ξύλο και αλεύρι, το φωτισμό της πόλης, τις προμήθειες του γαλλικού στρατού, την οχύρωση του Μαγεντίας-Kastell, τη διοργάνωση χορών, των οποίων τα κέρδη πήγαιναν στους φτωχούς, το ζήτημα της στέγης για τους Γάλλους στρατιώτες, τον καθαρισμό της πόλης, που ήταν πολύ βρώμικη κ.λπ.

Δεύτερο σημαντικό έργο, που είχε να επιτελέσει αυτή η Διοίκηση, ήταν να προετοιμάσει τις εκλογές κυρίως στη Συμβατική Συνέλευση και ιδιαίτερα στην ύπαιθρο. Η υπόθεση της προετοιμασίας δεν ήταν εύκολη, γιατί οι χωρικοί, ενθουσιασμένοι στην αρχή, άρχισαν αργότερα ολοένα και λιγότερο να εκτιμούν τη γαλλική κατοχή. Ένα κείμενο τους έδινε ακριβείς οδηγίες, τις ιδιότητες της ψήφου, την ημερομηνία (24 Φεβρουαρίου), τη στιγμή (μετά τη λειτουργία). Αυτό το κείμενό τους ενημέρωνε επίσης για το τι είναι δήμαρχος, και εξέθετε έναν ορισμένο αριθμό αρχών της Δημοκρατίας. Εξηγούσε, επίσης, τη λειτουργία της Συμβατικής Συνέλευσης (Convention) καθώς και το τι σημαίνει ο όρος αντιπροσωπευτικές εκλογές. Η συγγραφή ενός τέτοιου κειμένου αποκαλύπτει τη φροντίδα για πληροφόρηση και διδασκαλία, αλλά και αποδεικνύει συγχρόνως ότι οι θεμελιώδεις αρχές της δημοκρατίας θα έπρεπε να ήταν ελλειπστάτα γνωστές στον πολύ κόσμο. Τέλος, το κείμενο προέτρεπε να δίνεται ο όρκος πίστης.

Κατόπιν, ο στρατηγός Custine ακολούθησε τις οδηγίες της Συμβατικής Συνέλευσης για τα κατελιημμένα εδάφη: οι στρατηγοί, δηλαδή, όφειλαν να εισαγάγουν τα διδάγματα της Επανάστασης, να προωθήσουν την ανεξαρτησία και την ανώτατη εξουσία του λαού, να ορίσουν νέες Αρχές με καθολική ψηφοφορία, να καταργήσουν τη φεουδαρχία, να καθιερώσουν δικαιότερους φόρους, να εξασφαλίσουν τις ζωές των ανθρώπων και τις ιδιωτικές περιουσίες, να κατάσχουν τα αγαθά του Κράτους και να τα εμπιστευθούν στις νέες εξουσίες. Η εκτέλεση όλων αυτών των μέτρων ανατέθηκε σε εφόρους, πράγμα που, πρακτικά, αποδείχθηκε πολύ δύσκολο. Εν τούτοις ο Custine είχε στη διάθεσή του ένα όργανο, που, αν το χρησιμοποιούσε με

τρόπο επιτήδαιο, θα μπορούσε να δώσει αποτελεσματική βοήθεια: το όργανο αυτό ήταν η λέσχη των Ιακωβίνων.

Ο Custine μπήκε στη Μαγεντία στις 21/10/1792. Στις 22 του ιδίου μήνα, στις 6 η ώρα, ο Georg Böhmer ανήγγειλε την ίδρυση μιας λέσχης με τον τίτλο: «Ένωση των Γερμανών φίλων της ελευθερίας και της ισότητας». Η πρώτη συνεδρίαση πραγματοποιήθηκε μία ημέρα μετά, στις 23 Οκτωβρίου. Αυτή η ένωση δημιουργήθηκε με βάση το πρότυπο της λέσχης των Ιακωβίνων στο Παρίσι και ο Custine παραχώρησε την πιο όμορφη αίθουσα του πριγκιπικού παλατιού για να συνεδριάζουν. Η λέσχη, σε λίγο, θα αριθμούσε τετρακόσια η πεντακόσια άτομα που αντιπροσώπευαν ένα καλό δείγμα της κοινωνίας της Μαγεντίας. Στη δεύτερη συνεδρίαση ο Custine, στην ομιλία που έκανε, τους διαβεβαίωσε, ότι η Γαλλία δε θα εγκατέλειπε ποτέ την πόλη τους, αν οι πολίτες ανακηρύσσονταν ανεξάρτητοι.

Για να κερδίσουν την εμπιστοσύνη του πληθυσμού, τα μέλη της λέσχης αναζητούν εντυπωσιακές δραστηριότητες. Φυτεύουν ένα δένδρο της ελευθερίας, οργανώνουν μία μεγάλη εορτή, που, όμως, πολύ μικρή επιτυχία έχει. Και έτσι, παίρνουν την απόφαση στις 6 Νοεμβρίου, να παρουσιάσουν δύο βιβλία στους κατοίκους της Μαγεντίας: ένα μαύρο, πλαισιωμένο με αλυσίδες, πάνω στο οποίο ήταν σημειωμένη η λέξη «Δουλεία» και ένα κόκκινο βιβλίο, που ήταν «το βιβλίο της ζωής» και όπου ήταν γραμμένες οι αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ο Böhmer προσέκαλε όλους τους κατοίκους της Μαγεντίας να έλθουν να υπογράψουν στο ένα ή στο άλλο. Αυτή η κίνηση ήταν πράγματι, πολύ αδέξια: τίποτα δεν αποδείχθηκε πιο αντιλαϊκό από αυτά τα δυο βιβλία, που έπρεπε αμέσως να αποσύρουν.

Τα μέλη της λέσχης προσέτρεξαν στο εξής και σε άλλες λύσεις: ειδικότερα, οι ρήτορες πολλαπλασίασαν τις ομιλίες τους από τις οποίες οι καλύτερες ήταν αυτές του G. Forster και του G. Wedekind. Η ουσία της επιχειρηματολογίας τους ήταν ότι η επανάσταση αντιπροσωπεύει την οδό της λογικής, αυτή του Διαφωτισμού, ότι οι αιώνιες αλήθειες είναι απλές

και κατανοητές σε όλους, αλλά ότι οι κάτοικοι της Μαγεντίας δεν καταλαβαίνουν που είναι το συμφέρον τους, διότι έχουν τόσο καταπνίξει τη φωνή της λογικής, που δεν είναι σε θέση πλέον να σκεφθούν.

Με τις συζητήσεις και τις ομιλίες οι Ιακωβίνοι προσπάθησαν να δώσουν στις αφηρημένες ιδέες της επανάστασης μία αξία πιο ζωντανή και συγκεκριμένη για τον απλό άνθρωπο. Έτσι, στα εκφραστικά τους μέσα εντάχθηκε η μεταφορά της οποίας η χρήση πολλαπλασιάστηκε. Αυτό το πέραςμα από το αφηρημένο στο συγκεκριμένο πραγματοποιείται και μόνο από το γεγονός ότι αυτοί (οι πολίτες δηλ.) έχουν, πια, μία πολιτική βάση: δεν είναι, πλέον, στο χέρι του πρίγκηπα να ευτυχίσουν αλλά εξαρτάται από αυτούς.

Αυτοί οι επαναστάτες της Μαγεντίας υπήρξαν οι μόνοι στη Γερμανία που έθεσαν σκοπό της ζωής τους την πραγματοποίηση των μηνυμάτων του Διαφωτισμού. Ήταν οι μόνοι που βρέθηκαν σε μια ιστορική στιγμή που επέβαλλε να εγκαταλείψουν τη σφαίρα της σκέψης και να εισέλθουν σ' αυτή της πολιτικής δράσης: που αντιμετώπισαν το πρόβλημα της συγκεκριμενοποίησης μίας ιδέας. Αυτοί οι επαναστάτες δεν είχαν πολιτικό πρόγραμμα όταν ξεκίνησαν, πράγμα που εξηγεί τη σημασία που είχαν γι' αυτούς τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Βασίστηκαν στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων που με τη σειρά της είναι βαθιά επηρεασμένη από τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Rights of man του Thomas Paine) και ξαναγράφονται στα προοίμια των συνταγμάτων του 1791 και 1793.

Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Αυγούστου του 1789 μεταφράστηκε, ερμηνεύθηκε και σχολιάστηκε σε πολλά κείμενα. Όσον αφορά τον Paine, μεταφράστηκε από τον Forkel υπό τη διεύθυνση του Georg Forster. Σ' αυτά τα κείμενα βλέπουμε να πολιτικοποιούνται τα μηνύματα του Διαφωτισμού, να συγκεκριμενοποιούνται τα ιδεώδη της ηθικής και του ορθού λόγου μέσα στην πολιτική πλέον διεκδίκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με στόχο μια πραγματική αλλαγή της μέχρι τότε πολιτικής.

2. Η θεωρία

Αντιμέτωποι με το πρόβλημα της οικοδόμησης μιας καινούριας κοινωνίας, οι επαναστάτες της Ρηνανίας ήταν αποφασισμένοι να κάνουνε πράξη τα δικαιώματα του ανθρώπου. Τονίζουν σε κάθε ευκαιρία ότι στους Γάλλους οφείλουν τη γνώση του ορθού Λόγου και ότι έργο τους είναι η αφύπνιση των κατοίκων της Μαγεντίας. Η λέσχη τους, λοιπόν, επιχειρεί να τους κάνει γνωστές τις ιερές αρχές της ελευθερίας και της ισότητας. Και το πρώτο δικαίωμα είναι πάντα βέβαια, η ελευθερία, ουσιώδης διεκδίκηση της προεπαναστατικής ακόμα περιόδου.

Κατά τη διάρκεια όλης αυτής της εποχής θα συμβολίζεται με το δένδρο της ελευθερίας, θα αισθητοποιείται με το σχήμα της μεταφοράς όπως για παράδειγμα η φράση: «να σπάσουμε τις αλυσίδες». Τον περισσότερο καιρό, η φράση αυτή εμφανίζεται άρρηκτα δεμένη με την έννοια ελευθερία και περικλείει τη δράση των Γάλλων. Αυτή η τάση δηλώνεται στα γραπτά του G. Forster και του A. S. Dorsch. Χάρη στους «Φράγκους» οι κάτοικοι της Μαγεντίας θα μπορούσαν να γίνουν ελεύθεροι πολίτες και αυτή η ελευθερία παρουσιάζεται σαν κατάκτηση μετά από επίπονο αγώνα. Είναι βέβαια προνομιούχοι (οι κάτοικοι της Μαγεντίας) αλλά η ελευθερία δεν τους έχει χαριστεί, πρέπει και αυτοί να την κατακτήσουν. Είναι λοιπόν, τιμή γι' αυτούς να είναι οι πρώτοι που θα σπάσουν τις αλυσίδες της δουλείας, *δια τούτο* πρέπει να συναισθανθούν τις θυσίες, διότι, χωρίς ελευθερία, ο άνθρωπος είναι το δυστυχέστερο πλάσμα της φύσεως.

Ακόμα και η αντίληψη για την ελευθερία θα εξελιχθεί κατά την περίοδο αυτή. Ο G. Forster ορίζει την ελευθερία ως έννοια ανθρωπιστική· το να είσαι ελεύθερος σημαίνει ταυτοχρόνως ότι είσαι ηθικός και λογικός. Μέσα στους πρώτους μήνες, ο ορισμός της ελευθερίας είναι αποκλειστικά ηθικός, (να μην κάνεις αυτό που μπορεί να βλάψει τον πλησίον σου) και βλέ-

πουμε σε *ποιο* βαθμό οι ρήτορες είναι διαποτισμένοι από την ηθική του Κάντ και από τη «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».

Εν τούτοις, σ' ένα δεύτερο επίπεδο, η ελευθερία θα πάρει μια έννοια καθαρά πιο πολιτική, αυτή της υπακοής στο νόμο. Οι επαναστάτες γνωρίζουν καλά ότι η υπακοή στο νόμο μπορεί να περιορίσει την ελευθερία. Αλλά όταν είναι ο ίδιος ο λαός που επεξεργάζεται τους νόμους, η ελευθερία μπορεί να ταυτιστεί με την υπακοή σ' αυτούς.

Με τον καθορισμό αυτό, η ελευθερία αποκτά μια δύναμη απίστευτη. Ο G. Forster τονίζει πόσο ο Γαλλικός λαός έχει ήδη μεταμορφωθεί, οι ελεύθεροι λαοί γίνονται αήττητοι και η Γαλλία είναι νικήτρια, ακόμα και αν χρειαστεί να πολεμήσει εναντίον όλης της Ευρώπης. Είναι ενδιαφέρον να δούμε, πως η καθημερινή χρήση των αρχών αυτών απαιτεί όλο και περισσότερο τον καθορισμό τους. Αν και ένας μεγάλος αριθμός από συζητήσεις για την ελευθερία μένουν ακόμα επηρεασμένες από το κλίμα του Διαφωτισμού, βλέπουμε ότι οι ορισμοί γίνονται όλο και περισσότερο πολιτικοί. Το πέρασμα στην πολιτική πρακτική προσέδωσε στην έννοια της ελευθερίας τη διάσταση της θέλησης για έκφραση της ανώτατης κυριαρχίας του λαού, γεγονός που την εμπλούτισε σημαντικά.

Η λαϊκή κυριαρχία. Αυτό το θέμα που προσέδωσε, όπως μόλις είδαμε, νέες διαστάσεις στην ελευθερία, είναι άρρηκτα δεμένο —μέσα στα πλαίσια της συγκεκριμένης πρακτικής—, με τις εκλογές. Πράγματι, δεν τίθεται ποτέ ζήτημα άμεσης δημοκρατίας για τους επαναστάτες· η λαϊκή κυριαρχία πρέπει να πραγματοποιείται μέσα στις εκλεγμένες Συνελεύσεις. Ο G. Wedekind εξηγεί ότι, στις δημοκρατίες, δεν υπάρχουν πια υποκείμενα, αφού καθένας αποτελεί μέρος του κυρίαρχου λαού. Αυτή η ανώτατη εξουσία είναι γι' αυτόν δικαίωμα αναμφισβήτητο και εκτιμά ότι ο άνθρωπος έχει πολύ υποβαθμιστεί για να *απαλλαχθεί* απ' αυτό.

Το δικαίωμα της ψήφου παρουσιάζεται ως η αναπαλλοτρίω-

τη ιδιοκτησία του κυρίαρχου λαού. Χάρη στις εκλογές, η δύναμη θα είναι στα χέρια του λαού που, στο εξής, θα μπορεί να παίρνει μέρος στην επεξεργασία του συντάγματος και με αυτόν, και μόνο, τον τρόπο, η ελευθερία θα είναι εξασφαλισμένη. Ο Wedekind ορίζει το Σύνταγμα ως σύνολο νόμων που ένας ελεύθερος λαός διαμορφώνει για να κυβερνιέται απ' αυτούς. Το περιεχόμενο του Συντάγματος βασίζεται στα δικαιώματα του Ανθρώπου, τα δικαιώματα αυτά είναι τα ίδια για όλη την ανθρωπότητα, το Σύνταγμα της Μαγεντίας μπορεί, λοιπόν, να είναι όμοιο με εκείνο των Γάλλων.

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, καλά ότι το πρόβλημα των εκλογών είχε πολύ απασχολήσει τους επαναστάτες της Μαγεντίας που σκέπτονταν και ξανασκέπτονταν κάθε είδους δυσκολία που θα μπορούσε να προκύψει. Ο Wedekind εκτιμούσε, επίσης, ότι όλοι οφείλουν να ψηφίζουν και απέρριπτε το εκλογικό σύστημα σύμφωνα με την εισοδηματική τάξη, που υπήρχε στο σύνταγμα του 1791.

Αυτές οι εκλογές, το γνωρίζουμε, είχαν λειψή επιτυχία ως προς τη συμμετοχή, αλλά η πρώτη σύνοδος της Συμβατικής Εθνοσυνέλευσης τις χαιρέτησε με μεγάλη ευχαρίστηση. Η εφημερίδα «Nouveau Journal de Mayence» αναγγέλλει το γεγονός έτσι: Αύριο στις 8 η ώρα, οι αντιπρόσωποι των ελεύθερων γερμανικών κοινοτήτων, που έφθασαν από όλες τις περιοχές αυτής της όχθης του Ρήνου ανάμεσα στο Landau και το Moselle, θα προσέλθουν σε μια ελεύθερη γερμανική Συμβατική Εθνοσυνέλευση, θα διαχειρισθούν τα κυρίαρχα διακρίματα του λαού στο όνομα των συμπολιτών τους, θα ασκήσουν τη νομοθετική εξουσία και θα οργανώσουν προσωρινά την ανώτατη διοίκηση της χώρας. Για πρώτη φορά μέσα σε μία χιλιετία, ο ήλιος θα ανατείλλει πάνω από την ελεύθερη Γερμανική Συνέλευση στην οποία χιλιάδες άνθρωποι, ελεύθεροι πλέον από τον τυραννικό ζυγό, έχουν εναποθέσει και εμπιστευθεί τη μοίρα τους στο μέλλον.

Μεταξύ των φυσικών δικαιωμάτων προβάλλει αυτό της δη-

μιουργίας ενός Συντάγματος βασισμένου στα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι επαναστάτες της Μαγεντίας ιδιοποιήθηκαν απολύτως τη σκέψη του Κάντ, που θαυμάζει στη Γαλλική Επανάσταση την προσπάθεια να ιδρυθεί το Κράτος πάνω στο Δίκαιο, να αντικαταστήσει την αυθαιρεσία ενός πρίγκηπα με την κυριαρχία του Νόμου. Οι Επαναστάτες της Μαγεντίας δεν εξετάζουν τον ενδεχόμενο συμβιβασμό με τη Μοναρχία, το μόνο αποδεκτό Σύνταγμα είναι το δημοκρατικό.

Αλλά εάν ο Κάντ αφήνει αναπάντητο το ερώτημα του δικαίωματος στην Επανάσταση, τούτο ούτε καν τέθηκε ποτέ από τους επαναστάτες της Μαγεντίας, τόσο προφανές ήταν. Θεωρούσαν ότι δεν είναι μόνο δικαίωμα μα και καθήκον να τεθεί τέλος στο παλαιό σύστημα. Το δικαίωμα στην Επανάσταση είναι ευκόλως εννοούμενο, γεγονός που εξηγεί το ότι πολύ λίγο είχαν επιχειρηματολογήσει για να το αποδείξουν, αντιθέτως προς τους στοχαστές που δεν αντιμετώπισαν την πρακτική πλευρά, όπως ο J. B. Erhard ή ο J. A. Bergk για παράδειγμα.

Η ισότητα διακηρύσσεται λιγότερο από τα άλλα δικαιώματα του ανθρώπου, γεγονός αναμενόμενο, αν σκεφθούμε τις περιπέτειες και τις δυσκολίες που είχε το θέμα αυτό στη Γαλλία. Η σύλληψη της ιδέας της ισότητας βασίζεται στο φυσικό Δίκαιο· στόχος, λοιπόν, είναι να εξαφανιστούν οι διαφορές που δεν υπάρχουν στη Φύση. Κάθε ένας πρέπει να μπορεί να φθάνει στις πιο υψηλές θέσεις, χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν η καταγωγή του. Η αστική εκτίμηση για την εργασία και την αξιολόγηση είναι οι μόνες αληθινές και αντικαθιστούν τα προνόμια της καταγωγής. Το ουσιώδες θέμα του καθορισμού της έννοιας Ισότητα συμποσούται έτσι στην κατάργηση των προνομίων της αριστοκρατίας.

Οι ρήτορες τονίζουν το τίμημα αυτών των προνομίων για το Έθνος. Αλλά δεν προχωρούν ως την αποδοχή της ιδέας της ισότητας των αγαθών και ο Wedekind το διευκρινίζει ήδη λίγες μέρες μετά την άφιξη του Custine. Από την ημέρα εκείνη διέβλεψε τις πιθανές συγκρούσεις μεταξύ ελευθερίας και

ισότητας. Ο Dorsch είναι ακόμα πιο ρητός. Τονίζει ότι η ισότητα δεν αφορά παρά την ισότητα των δικαιωμάτων και όχι των αγαθών. Το κράτος οφείλει να εξασφαλίσει την παρουσία του κάθε πολίτη, καθώς και τα αγαθά από την εργασία του. Αν ευσυνειδητος, εργατικός και τίμιος πολίτης έπρεπε να μοιραστεί με τον τεμπέλη και αργόσχολο τα προϊόντα του τόπου του για να αποφύγει, έτσι, την ανισότητα, τότε, κάθε πνεύμα εργασίας και ανάπτυξης θα πνιγόταν. Τέτοιες διευκρινήσεις δε μας εκπλήσσουν, όταν γνωρίζουμε ότι, αυτή ακριβώς την εποχή, οι Γάλλοι επαναστάτες διατύπωναν παρόμοιους ορισμούς. Ο Ροβεσπιέρος θα αντιμετωπίσει συγκεκριμένα αυτό το πρόβλημα λίγο αργότερα, αλλά δε θα το λύσει παρά με συμβιβασμούς τελείως ανεπαρκείς.

3. Η εφαρμογή και τα όριά της

Η κατάργηση των προνομίων που όλοι με ανυπομονησία περίμεναν, επιβεβαιώθηκε και πάλι από μια γαλλική διακήρυξη στις 15 Φεβρουαρίου. Πρέπει, όμως, να πούμε ότι η κατάργηση αυτή των προνομίων καθυστέρησε να πραγματοποιηθεί, και κατά τη διάρκεια της σύντομης περιόδου της Επανάστασης στη Μαγεντία (9 μήνες), οι πολίτες δεν μπόρεσαν να δουν τα αποτελέσματα. Οι συντεχνίες, τα μοναστήρια, οι φεουδαρχικοί φόροι και τα προνόμια εξακολουθούσαν να υφίστανται και δεν μπορούσε εύκολα να διαφανεί συγκεκριμένη βελτίωση της κατάστασης. Υπήρχε μια χτυπητή αντίθεση μεταξύ της ευπορίας που πολλοί απολάμβαναν και της φτώχειας που ορθωνόταν και πάλι απειλητική.

Τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα, κατά την περίοδο αυτή, και για την οικονομία και για την καθημερινή διαβίωση. Ο ίδιος ο G. Forster μιλάει για οικονομική κατάρρευση της χώρας. Ο ουσιαστικός λόγος αυτής της καταστροφής είναι η γαλλική κατοχή. Από αυτή την άποψη, σημειώνεται μία σημαντική αλλαγή στη γαλλική πολιτική το Δεκέμβριο του 1792. Μέχρι

τότε ο Custine έχει τη διαταγή να σεβαστεί το δικαίωμα των κατοίκων της Μαγεντίας να αποφασίζουν μόνοι τους για ό,τι τους αφορά. Οι στρατιές συμπεριφέρονταν καλά, γενικά, και οι στρατιώτες που λεηλατούσαν τιμωρούνταν με θάνατο. Αλλά στις 15 Δεκέμβρη του 1792 δημοσιεύθηκε το διάταγμα του Cambon για τη συμπεριφορά των γάλλων στρατηγών στις κατεχόμενες από τα δημοκρατικά στρατεύματα χώρες. Το σκεπτικό του διατάγματος έλεγε ότι, στο εξής, δεν είναι δυνατή η απελευθέρωση παρά αφού, προηγουμένως, ολοκληρωτικά κατάστραφεί το φεουδαρχικό σύστημα.

Οι συμβιβασμοί λοιπόν είναι επικίνδυνοι. Έτσι, τα αγαθά των προνομίων θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν για κάλυψη των εξόδων του στρατού. Με το διάταγμα αυτό γίνεται φανερό ότι η αλληλεγγύη με τους καταπιεσμένους περνάει σε δεύτερη μοίρα, πρωτεύουν τα εθνικά συμφέροντα της δημοκρατίας. Αρχίζουν, λοιπόν, να εξετάζουν το ενδεχόμενο της επιβολής της επανάστασης, εναντίον δηλαδή της θέλησης των λαών. Οι Γάλλοι εγκαταλείπουν, για τις κατεχόμενες χώρες, το δικαίωμα για αυτοδιάθεση. Επίτροποι ορίζονται που έχουν πολύ συγκεκριμένες οδηγίες. Με το διάταγμα αυτό έχουμε στο εξής μια πραγματική «εξαγωγή» της Επανάστασης που δε βασίζεται πλέον στην αποδοχή των λαών, αλλά που επιβάλλεται, κυρίως, με τη δύναμη.

Άμεση συνέπεια υπήρξε η αλλαγή της στάσης των Γάλλων. Επί πλέον, από την απώλεια της Φραγκφούρτης και μετά, ο στρατηγός Custine δεν κατάφερνε πια να θρέψει τη στρατιά του και ανεχόταν τις λεηλασίες που διαρκώς πολλαπλασιάζονταν. Τα σώματα των στρατιωτών γίνονταν ολοένα και πιο απειθαρχητα. Στις λεηλασίες δε, πρέπει να προσθέσουμε την εκμετάλλευση από τις κάθε είδους επιτάξεις και την υποχρεωτική δια της βίας εργασία. Οι χωρικοί έγιναν έτσι πιο φτωχοί, ενώ θα έπρεπε να είναι οι πρώτοι ευεργετημένοι από την καινούρια κατάσταση. Στην πόλη, το εμπόριο παρέλυσε και τα ταμεία άδειασαν. Έτσι, επαληθεύτηκε η ρήση του Ροβεσπιέρου που θεωρούσε επικίνδυ-

νη την παραχώρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους λαούς στην αιχμή της λόγχης.

Το βάρος της κατοχής και η διφορούμενη στάση του Custine έφεραν τη σύγκρουση στη Γενική Διοίκηση, σύγκρουση που οφειλόταν ουσιαστικά στο γεγονός ότι δεν υπήρχε συγχρονισμός μεταξύ των ενεργειών της Γενικής Διεύθυνσης και της Γαλλικής πολιτικής. Πάνω στο θέμα αυτό ο G. Forster έγραψε στις 9 Ιανουαρίου ένα κείμενο πολύ ενδιαφέρον, το οποίο θα έπρεπε να εξετάσουν όλοι εκείνοι που εκτιμούν ότι ο G. Forster ήταν πουλημένος στους Γάλλους· μέσα, λοιπόν, σ' αυτό το κείμενο κατηγορεί ευθέως το Στρατηγό Custine, ότι έχει μειώσει στο ελάχιστο τις ενέργειες της Διοίκησης και έχει προκαλέσει την αναρχία. Το κείμενο αυτό γραμμένο από τον πλέον ένθερμο επαναστάτη της Μαγεντίας και έναν οπαδό της προσάρτησης με τη Γαλλία, είναι μία απόδειξη ότι τα προβλήματα ήταν υπαρκτά.

Αντιμέτωποι με τις αυξανόμενες οικονομικές δυσκολίες, παίρνουν μέτρα εντελώς αντίθετα προς τις αρχές που έχουν εκφράσει ότι έχουν· ένα διάταγμα στις 4 Απρίλη του 1793, διαπιστώνοντας ότι οι αρτοποιοί πωλούν τόσο μεγάλες ποσότητες ψωμιού στους εύπορους, ώστε να μην απομένει πλέον τίποτα για τους φτωχούς, διατάσσει τους αρτοποιούς να ψήνουν μισά στο μέγεθος ψωμιά ή ακόμα και το 1/4 του μεγέθους που έπηναν, για να μπορούν και οι φτωχοί να αγοράζουν σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Το διάταγμα υποχρεώνει, επίσης, τη Δημοτική Αρχή να επιβλέπει για το κανονικό βάρος του ψωμιού και το σεβασμό στις τιμές.

Αυτή η ανάμειξη του κράτους στην πολιτική ζωή με στόχο την ισότητα, δείχνει πολύ καθαρά τα όρια του φιλελευθερισμού των Διαφωτιστών, για τα οποία ο G. Forster θα έχει, στο εξής, απόλυτη συνείδηση. Αν και, κατ' αρχήν, πολύ εχθρικός προς την ιδέα της λαθραίας εισόδου του κράτους στη ζωή του πολίτη, τώρα φθάνει να την υπαινίσσεται.

Σε ό,τι αφορά το ζήτημα της ισότητας, το πρόβλημα των

γυναικών αρχίζει, επίσης, να τίθεται. Πράγματι, ενώ σε ορισμένα σημεία οι Επαναστάτες της Ρηνανίας ξεπέρασαν τους Γάλλους επαναστάτες αρνούμενοι, για παράδειγμα, το σύστημα του εκλογικού φόρου, το δικαίωμα της ψήφου δεν ίσχυε για τις γυναίκες που, κατά κανόνα, ήταν αποκλεισμένες από την πολιτική ζωή, μη έχοντας το δικαίωμα να είναι ούτε καν μέλη της Λέσχης. Διαπιστώνουμε, όμως, κάποιες αλλαγές και εδώ από τον Ιανουάριο του 1793. Ειδικότερα ο H. N. Deyer έκανε μία ομιλία για να πείσει τις γυναίκες να ανεβούν στη σκηνή και να βοηθήσουν στη διάδοση των επαναστατικών ιδεών μέσω του θεάτρου. Σ' αυτή την ομιλία, εντελώς απρόσμενα, αξιολογήθηκε ο ρόλος της γυναίκας στην Επανάσταση.

Οι γυναίκες είχαν, εξ άλλου από δική τους πρωτοβουλία, πολύ συνεισφέρει στην υπόθεση της Επανάστασης της Μαγεντίας με το να δίνουν ζωή στις εορτές των Επαναστατών, σε θεατρικές παραστάσεις και υπήρξαν θύματα της καταστολής μετά την ανάκτηση της πόλης από τις ενωμένες στρατιές. Όλ' αυτά δείχνουν καθαρά το σημαντικό ρόλο που έπαιξαν οι γυναίκες παρά την απόσταση που είχαν από την πολιτική. Θα ήταν, εν τούτοις, αντιϊστορικό να κατηγορήσουμε τους Επαναστάτες της Μαγεντίας ότι δεν είχαν εφαρμόσει την ισότητα και στις γυναίκες, δεδομένου ότι το κίνημα της γυναικείας χειραφέτησης άρχισε μόλις τον 19ο αιώνα οπωσδήποτε, βέβαια, κάτω από την επίδραση των επαναστατικών γεγονότων.

4. Τα μέσα της Επανάστασης

Μπορούμε να αναρωτηθούμε, αν η επαναστατική πρακτική σεβάστηκε περισσότερο την ελευθερία. Οι επαναστάτες της Μαγεντίας βρέθηκαν αντιμέτωποι με τη δυσκολία να κερδίσουν, στο όνομα των αρχών της Επανάστασης και των δικαιωμάτων του ανθρώπου, έναν πληθυσμό, που, στο σύνολό του ήταν πολιτικά αναλφάβητος (όταν δεν ήταν εξ ολοκλήρου). Κληρονόμοι της φιλοσοφίας του Διαφωτισμού, θα κάνουν τρομερές προσπά-

θεις για να τα καταφέρουν. Θέλουν να κατακτήσουν τον κόσμο με την πειθώ και όχι με τον καταναγκασμό.

Για να διαδώσει τις επαναστατικές ιδέες η λέσχη έπρεπε να παίξει σημαντικό ρόλο με πολλές ομιλίες και συζητήσεις και με πράξεις ακόμη, που έπρεπε να γίνονται στην πόλη και στην εξοχή για να κερδηθούν οι μάζες. Με την τεκμηρίωση και την πειθώ τα μέλη της λέσχης ήλπιζαν ότι θα μπορέσουν να οδηγήσουν τους συμπολίτες τους στην Ελευθερία.

Πολλές ομιλίες είχαν περιεχόμενο εγκωμιαστικό για το ελεύθερο Σύνταγμα. Ο Dorsch εξηγεί ότι ο ρόλος της λέσχης είναι να εγκαθιδρύσει και να στερεώσει την ελευθερία, αλλά και να υποχρεώσει τους πολίτες της Μαγεντίας να αγωνίζονται γι' αυτήν. Καθημερινά στη λέσχη διεξάγονταν συζητήσεις εκ των οποίων ορισμένες είχαν υψηλή ποιότητα. Η τέχνη του ρήτορα αναπτύσσεται πολύ και οι ομιλίες είναι πραγματικές επιδείξεις που απευθύνονται στη λογική για να αποδείξουν ότι ο κόσμος έχει πολλά να κερδίσει από την κατάργηση της φεουδαρχίας και την ίδρυση της Δημοκρατίας. Όχι μόνο η καινούρια τάξη θα είναι δικαιότερη, αλλά και πιο ευεργετική για τους πολίτες, διότι το Έθνος θα είναι πλούσιο όταν δε θα έχει πια να θρέψει την τάξη των παρασίτων.

Παράλληλα με τις ομιλίες, βλέπουμε να πολλαπλασιάζονται οι δημοσιεύσεις που προορίζονται να αγγίξουν ένα πιο πλατύ κοινό. Ο Τύπος αναπτύσσεται σημαντικά και ταυτόχρονα μεταβάλλεται: συντάσσονται προπαγανδιστικά φυλλάδια και προσκλήσεις σε απλή γλώσσα για να διαβάζονται εύκολα. Οι επαναστάτες χρησιμοποιούν ηθελημένα μέσα οικεία στο λαό, όπως η κατήχηση. Όλες αυτές οι εκδόσεις διατίθενται όσο πιο πλατιά γίνεται και ειδικότερα στην επαρχία.

Τέλος, το θέατρο αντιπροσωπεύει παράλληλα με τον τύπο ένα σημαντικό μέσο δράσης. Το θέατρο της πόλης ήταν φημισμένο μέχρι τότε. Όταν, όμως, ο θίασος έφυγε μαζί με τον πρίγκηπα, ο G. Forster ίδρυσε ένα θέατρο ερασιτεχνών στο οποίο οι παραστάσεις άρχιζαν το Φεβρουάριο και θα παρούσάξε στο

κοινό έργα επαναστατών, ειδικότερα αυτά του Nicolaus Müller. Ο νέος θιάσος παίζει με ενθουσιασμό και δε σταματά τις παραστάσεις ούτε κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της πόλης. Αυτό υπήρξε το μοναδικό θέατρο των Ιακωβίνων στη Γερμανία.

Τα μέλη της λέσχης επέδειξαν μία ασυνήθιστη δύναμη πειθούς ειδικότερα στις εκλογές. Εξορμούν στην ύπαιθρο, δίνουν αληθινά μαθήματα πολιτικής αγωγής, μιλούν για τα οφέλη από ένα καινούριο σύνταγμα. Πρέπει να πούμε ότι αυτή η ενεργοποίηση είχε μια κάποια επιτυχία. Αν στη Μαγεντία ήταν λίγοι οι εκλογείς, στην ύπαιθρο ψήφισαν 100% σε μερικές κοινότητες. Με το πέρας των εκλογών, μία Συμβατική Συνέλευση μπόρεσε να δημιουργηθεί και άρχισε να λειτουργεί.

Αλλά αυτή η σχετική επιτυχία δεν αντιστοιχούσε στις προσδοκίες των μελών της λέσχης που έκριναν αυστηρά την αδιαφορία του λαού. Οι δομές του παλαιού καθεστώτος ήταν τόσο βαθιά αγκιστρωμένες, που δεν ήταν δυνατό να καταστραφούν με προπαγανδιστικά φυλλάδια και ομιλίες. Υπήρχε ένα πραγματικό χάσμα μεταξύ των επαναστατών που είχαν μια προχωρημένη πολιτική συνείδηση και του λαού. Τα μέλη της λέσχης με λύπη διαπίστωναν ότι οι κάτοικοι της Μαγεντίας δεν επιθυμούσαν να ελευθερωθούν, απ' όπου και η περίφημη ρήση του G. Forster: «θα πρέπει να τους διατάξουμε να γίνουν ελεύθεροι». Ο Custine αποκαλεί τους πολίτες της Μαγεντίας «ηλίθιους υπηρέτες» εξ αιτίας της πολύχρονης δουλείας.

Έτσι, οι επαναστάτες περνούν λίγο-λίγο στη λογική του, ό,τι δεν μπορεί να αποκτηθεί με την πειθώ, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με τον εξαναγκασμό. Ήδη από την αρχή, η πρωτοβουλία του κόκκινου και του μαύρου βιβλίου, όπου καλούσαν τον κόσμο να έλθει να υπογράψει, ήταν πολύ αντιλαϊκή και χαρακτηρίστηκε ως βιασμός των συνειδήσεων, ως σημείο «του δεσποτισμού της ελευθερίας». Οι ίδιες οι αρχές δεν τηρήθηκαν πάντα. Έτσι, η Ελευθερία του τύπου και της γνώμης υπήρξε διεκδίκηση σημαντικότητας σε μια χώρα που επί μακρόν ήταν φημωμένη από τη λογοκρισία.

Και, εντούτοις, ήδη στις 21 Νοεμβρίου του 1792, ένα κείμενο του Dorsch που απευθυνόταν στις δημοτικές αρχές της Μαγεντίας, Worms και Speyer (Spire) Spire, λέει καθαρά ότι αυτή η ελευθερία δεν πρέπει να επεκταθεί σε τέτοιο σημείο που να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια των προσώπων και της ιδιοκτησίας, και ότι κανένα κείμενο δεν πρέπει να διαταράξει τη γενική τάξη και ασφάλεια με το να δίνει στο λαό εσφαλμένες ιδέες για αυτά τα δικαιώματα που του άρπαζαν τόσα χρόνια. Αμέσως λοιπόν αφού επικυρώθηκε, η ελευθερία του Τύπου βρίσκεται σημαντικά περιορισμένη και εδώ υπάρχει μία προφανής αντίφαση ανάμεσα σ' αυτό το κείμενο του Dorsch και την εφαρμογή του, και εκείνο του Wedekind που δηλώνει ότι στις σωστές δημοκρατίες, η ελευθερία του λόγου και του Τύπου είναι ιερή, γιατί είναι μέσο αποκάλυψης των αδυναμιών του Συντάγματος και βελτίωσής του, και διότι συντελεί στο διαφωτισμό του ανθρώπου.

Μετά, σιγά-σιγά, μπροστά στην έλλειψη ενθουσιασμού των κατοίκων, οι επαναστάτες αρχίζουν να ξεετάζουν το θέμα της χρήσης του εξαναγκασμού. Εκείνοι που δε θέλουν να δώσουν τον όρκο, θεωρούνται ότι δεν είναι πλέον πολίτες, αλλά εχθροί της χώρας, τύραννοι της ανθρωπότητας. Το Μάρτιο, ο G. Forster εκτιμά ότι πρέπει να προχωρήσουν όπως ο χειρουργός και να ελευθερώσουν το σώμα από τα άρρωστα μέλη. Ο εξαναγκασμός γίνεται φανερός κυρίως την ώρα των εκλογών. Απειλούν με εξορία και δήμευση της περιουσίας εκείνους που δε θέλουν να δώσουν τον όρκο και πρέπει να πούμε ότι οι τελευταίες εβδομάδες σηματοδεύτηκαν από όλο και περισσότερες εξορίες.

Βλέπουμε, λοιπόν, πως, ξεκινώντας από την έννοια της λαϊκής κυριαρχίας, παίρνονται μέτρα που δεν ανταποκρίνονται στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το πρόβλημα, στο βάθος, είναι ότι η εξάπλωση των επαναστατικών αρχών με ανθρωπιστικό και δημοκρατικό περιεχόμενο, έγινε σ' ένα πληθυσμό, που δεν ήταν ακόμα ώριμος γι' αυτό. Από 'κει και η τάση για χρησιμοποίηση καταναγκασμού αφού οι επαναστάτες είναι πε-

πεισμένοι ότι οι δικές τους αρχές είναι σωστές. Δε διστάζουν, λοιπόν, μπροστά στην επαναστατική βία, και η εκτέλεση του Λουδοβίκου XVI δεν τους φαίνεται έγκλημα αντίθετο στα ανθρώπινα δικαιώματα. Γι' αυτούς η βία είναι μέρος της Επανάστασης και μία ειρηνική Επανάσταση φαίνεται σε μερικούς αδύνατη· τόσο μεγάλα ήταν τα αδικήματα του παλαιού Καθεστώτος. Αλλά στη θεωρία τα κείμενα παραμένουν μία απολογία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η *Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* αντιπροσωπεύει πράγματι, γι' αυτούς, ένα νέο επίπεδο στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Αυτά, λοιπόν, ήταν τα εργαλεία που χρησιμοποίησε η Λέσχη για να διεξαγάγει το έργο της. Οι κύριοι στόχοι της ήταν να επενεργήσει στην κοινή γνώμη για να τη μεταστρέψει από τον Πρίγκηπα-Εκλέκτορα στις ιδέες της Επανάστασης. Για το λόγο αυτό έπρεπε να την κάνει να είναι ευνοϊκή προς τους Γάλλους και, κυρίως να υψώσει το γενικότερο επίπεδο της πολιτικής συνείδησης. Μ' αυτό το στόχο ο G. Forster επέδειξε στη Λέσχη μία ακαταπόνητη δραστηριότητα. Ομιλεί εκεί σχεδόν όλες τις ημέρες και προσπαθεί να απαλείφει τις διχόνοιες και να ενώνει τα μέλη της Λέσχης. Για το λόγο αυτό, εκλέχτηκε πρόεδρος της Λέσχης στις 30 Δεκεμβρίου 1792. Συχνά τόνιζε ότι τα μέλη της θέλουν να προχωρήσουν πολύ γρήγορα και δε λαμβάνουν υπ' όψιν τον απαθή χαρακτήρα του κόσμου. Αλλά δεν τους καταδίκασε γι' αυτό· εκτιμούσε ότι ακόμα και αν ήταν αδέξιες, οι πρώτες προσπάθειες του ανθρώπου για να ξεφύγει από τις αλυσίδες της σκλαβιάς, επιτρέπουν εξίσου στην ελπίδα να ξαναγεννηθεί. Το παιδί που αρχίζει να περπατά πέφτει συχνά αλλά, στο τέλος, μαθαίνει. Η ελευθερία δεν κατακτάται χωρίς λάθη· οι κάτοικοι της Μαγεντίας δεν είναι υπεύθυνοι για τα δικά τους λάθη που οφείλονται στη δουλεία μέσα στην οποία και συντηρούνταν επί μακρόν.

5. Η Συμβατική Συνέλευση

Συγκαλείται για πρώτη φορά στις 17 Μαρτίου με 63 αντιπροσώπους την πρώτη μέρα. Αργότερα θα μετρήσει 130 μέλη. Κατά το ήμισυ αποτελείται από χωρικούς. Η εφημερίδα «Le nouveau journal de Mayence» διαπιστώνει ότι είναι η πρώτη φορά που ο ήλιος ανατέλλει πάνω από μία γερμανική λαϊκή Συνέλευση. Το πρώτο πρόβλημα που τίθεται είναι σχετικό με την τύχη της χώρας. Ο Πρόεδρος της Συμβατικής Συνέλευσης, Hofmann, συντάσσει στις 18 Μαρτίου ένα διάταγμα που υιοθετείται αμέσως και διακηρύσσει ότι όλες οι χώρες μεταξύ του Bingen και του Landau δεν αποτελούν πλέον παρά ένα και μόνο ελεύθερο κράτος του οποίου ο μόνος νόμιμος κυρίαρχος είναι ο ελεύθερος λαός και ότι οι πολιτικοί δεσμοί με την Αυτοκρατορία κόπηκαν.

Το ερώτημα που στη συνέχεια τίθεται, είναι να μάθουν αν η χώρα πρέπει να παραμείνει κράτος ανεξάρτητο ή αν πρέπει να ενωθεί με τη Γαλλία. Γενική εκτίμηση είναι ότι η πρώτη λύση δεν είναι καλή, διότι το νέο κράτος θα ήταν πολύ αδύναμο για να αντισταθεί στους γερμανούς πρίγκιπες και η βοήθεια της Γαλλίας δε θα ήταν πολύ αποτελεσματική. Σκέπτονται, λοιπόν, να παρακαλέσουν τη Γαλλία να δεχτεί σα δώρο αυτή τη χώρα. Ο G. Forster είναι αυτός που συνηγορεί, ως επί το πλείστον, υπέρ της προσάρτησης στη Γαλλία. Θεωρεί ότι ο Ρήνος θα μπορούσε να αποτελεί φυσικό σύνορο για τις δύο χώρες. Σ' αυτό ακριβώς είναι νεωτεριστής.

Πράγματι, η θεωρία του φυσικού ορίου, που πρωτοεμφανίστηκε με τους πολέμους της Επανάστασης, δε χρησιμοποιήθηκε, εξ αρχής, από τους Γάλλους. Ήταν ο G. Forster που, για πρώτη φορά στην ομιλία του «οι σχέσεις των κατοίκων της Μαγεντίας με τους Γάλλους» στις 15 Νοεμβρίου του 1792, εξέφρασε δημοσία αυτή την ιδέα. Η απόφαση, πάντως, δεν πάρθηκε απερίσκεπτα. Στη συνεδρίαση της 19ης Μαρτίου, απαιτούν την αναβολή της απόφασης. Την επομένη οι παρεμβάσεις ήταν

πάρα πολλές, γεγονός που έδειχνε ότι η ιδέα δεν ήταν αποδεκτή από όλους. Το πιο σημαντικό επιχείρημα που εξέφρασαν, αφορούσε την ασφάλεια και το γεγονός ότι η ισότητα και η ελευθερία δεν μπορούν να εννοηθούν μέσα σε μια μοναρχία. Στις 21 Μαρτίου, βεβαιώθηκαν ότι όλοι ήσαν παρόντες την ώρα της ψηφοφορίας (μόνον 2 απουσίαζαν).

Όλες αυτές οι προφυλάξεις δείχνουν καθαρά ότι είχαν πλήρη συνείδηση της σημασίας του γεγονότος. Στις 30 Μαρτίου η Συμβατική Εθνοσυνέλευση της Γαλλίας δημοσίευσε διάταγμα σύμφωνα με το οποίο δέχεται την ελεύθερη απόφασή τους. Οι επίτροποι στις στρατιές των Vosges, του Ρήνου και του Moselle ήταν επιφορτισμένοι με την εξέταση όλων των αναγκαίων μέτρων για την τήρηση των νόμων της Δημοκρατίας στις επονομαζόμενες πόλεις και κοινότητες.

Ακριβώς αυτή τη μέρα οι ενωμένοι στρατοί άρχισαν την πολιορκία της Μαγεντίας και η Συμβατική Εθνοσυνέλευση σταμάτησε τις εργασίες της διότι έπρεπε να ασχοληθεί με ζητήματα εκτάκτου ανάγκης. Η πολιορκία της πόλης ήταν πολύ σκληρή γιατί, σύντομα, έλειψαν οι προμήθειες. Η πόλη βομβαρδίστηκε πολλές φορές από τα υψώματα που την περιέκλειαν και καθημερινά «ο καλός κόσμος» της Φρανκφούρτης έκανε περίπατο στον κάμπο του Hochheim και κοίταζε την πόλη να φλέγεται και παρ' όλα αυτά οι κάτοικοί της να χορεύουν και να τραγουδούν σαν να είχανε γιορτή. Ο ίδιος ο Goethe είχε παρακολουθήσει αυτό το θέαμα που το χαρακτήρισε μεγαλειώδες.

Σ' αυτές τις συνθήκες, η πόλη δεν μπόρεσε να κρατήσει παρά μέχρι τον Ιούλιο, και, ύστερα από μακρές διαπραγματεύσεις, οι Γάλλοι συνθηκολόγησαν. Η φρουρά βγήκε παρατεταγμένη σε δύο σειρές. Η πρώτη, με αρχηγούς τον Dubanet και τον Klébert συμπεριελάμβανε την «ελίτ» του στρατού, μαθητές «μικροί, μπαρουτοκαπνισμένοι και ρακένδυτοι» έγραψε ο Goethe. Γελούσαν και έλεγαν ότι θα ξαναγυρνούσαν σύντομα. Στο κέντρο του στρατού ήταν τα μέλη της Λέσχης που είχαν φορέσει γαλλικές στολές για να ξεφύγουν από τη λίσσα των συμπο-

λιτών τους. Στη δεύτερη στρατιά, που βγήκε την επομένη, τα μέλη της Λέσχης είχαν λιγότερη τύχη. Οι εξόριστοι τους παραμόνεψαν και τους χτύπησαν άσχημα. Άγρια τιμωρία περίμενε και εκείνους που έμειναν στη Μαγεντία. Αυτοί, σε λίγο, έμειναν στη μνήμη των κατοίκων σαν μάρτυρες της ελευθερίας και οι αγριότητες των Γερμανών λύπησαν πολύ τους Γάλλους. Όσον αφορά τους Γάλλους στρατιωτικούς τα πράγματα ήταν άσχημα για τους μόλις έφθασαν στη Γαλλία. Συνέλαβαν τους υπογραφείς της συνθηκολόγησης που μεταφράστηκε μπροστά στην επιτροπή σωτηρίας και ο Custine πλήρωσε με το κεφάλι του την παράδοση της Μαγεντίας.

Βέβαια, κατά κύριο λόγο, η κατάρρευση της δημοκρατίας της Μαγεντίας οφείλεται στο στρατό και αντιστοιχεί και σε άλλες ήττες στην αριστερή όχθη του Ρήνου· η Aix-la-Chapelle (Aachen), η Λιέγη και το Βέλγιο χάθηκαν επίσης. Αλλά προφανή σημεία αδυναμίας εμφανίστηκαν και στο εσωτερικό και η νεαρή Δημοκρατία δεν ήταν πολύ σταθερή, αναμφίβολα και εξ' αιτίας της γαλλικής παρουσίας εκεί. Στην αρχή ο Custine προσπάθησε να γίνει δημοφιλής και ο στρατός ήταν πολύ πειθαρχημένος. Οι ένοχοι για κλοπή στρατιώτες τουφεκίζονταν. Γρήγορα, όμως, οι οικονομικές δυσκολίες έκαναν πολύ βαριά τη γαλλική κατοχή. Οι επιτάξεις έγιναν πολύ σκληρές και *έρριξαν* στη φτώχεια τους χωρικούς. Μη δυνάμενος πλέον ο Custine να θρέψει τους στρατιώτες του, τους αφήνει να λεηλατούν. Ο ίδιος γίνεται αυταρχικός και βίαιος, συντηρεί «*μαιτρέσες*» και δε συμπεριφέρεται καλύτερα από έναν πρίγκηπα, αντιμετωπίζοντας τους κατοίκους σαν κατακτητής. Σύντομα, λοιπόν, άρχισαν να ειρωνεύονται και να κοροϊδεύουν αυτόν και τις γυναίκες του· *σατίριζαν* κιόλας τη μελλοντική του ήττα.

Πιο βαριά ήταν όμως τα λάθη που διέπραξαν τα μέλη της Λέσχης· ανυπομονησία, υπερεκτίμηση της πολιτικής συνείδησης, αδεξιότητες στους χειρισμούς των πολιτικών θεμάτων, όλ' αυτά τα λάθη συχνά καταγγέλθηκαν. Ονόμασαν τη Λέσχη «Lumpenklub - Άθλια Λέσχη» και όλοι είχαν το συναίσθημα

ότι η δράση των μελών της δεν ήταν, πάντα, αφιλοκερδής. Μπροστά σε τέτοια αντιδημοτικότητα, η ίδια η Λέσχη διαιρέθηκε και έτσι δεν μπόρεσε να προσφέρει τις υπηρεσίες που περιμέναν απ' αυτήν. Η διάλυση της ήταν αναπόφευκτη και μια καινούρια Λέσχη ιδρύθηκε υπό την προεδρία του G. Forster. Αλλά τα στρατιωτικά συμβάντα θα την εμποδίζαν να παίξει κάποιο ρόλο.

Μεταξύ των κατοίκων της Μαγεντίας, οι δυνάμεις της αντίδρασης ήταν ακόμα ζωντανές. Οι συντεχνίες ήταν διαρκώς στην αντιπολίτευση και θα διαλυθούν στις 25 Φεβρουαρίου 1793. Ο λαός, στο σύνολό του, δεν ήταν ώριμος για μια τέτοια αλλαγή. Το να κερδίσουν, όμως, τους κατοίκους της Μαγεντίας ήταν έργο μεγάλο και σημαντικό, μιας και προκαταλήψεις υπήρχαν ακόμη, η νομιμοφροσύνη ήταν πολύ δυνατή και ο κλήρος, στην πλειοψηφία του, ήταν αντίθετος στην Επανάσταση. Επί πλέον, οι αντιεπαναστατικές δυνάμεις δεν έμειναν απαθείς. Αλλά το πιο δύσκολο εμπόδιο που είχαν να αντιμετωπίσουν τα μέλη της Λέσχης ήταν η αδιαφορία και η απάθεια. Αυτή ακριβώς η αδιαφορία, που έγινε έχθρα ύστερα από τα πρώτα κιόλας λάθη, κατέπλησσε τους επιτρόπους.

Στη Γαλλία δεν μπορούσαν να γνωρίζουν επαρκώς την κατάσταση. Θαμπωμένοι, ακόμα, από την ευκολία της κατάκτησης, οι άνθρωποι της Συμβατικής Εθνοσυνέλευσης πίστευαν ότι είχαν καθ' ολοκληρίαν κερδίσει το παιγνίδι. Αλλά, ακόμα σε μια κατάσταση σχετικά προνομιούχα, αφού οι χωρικοί βοήθησαν τις δυνάμεις της Επανάστασης, αφού ο στρατηγός Custine έγινε δεκτός μέσα σε μια φιλική ατμόσφαιρα, αφού έστω μία μειοψηφία του πληθυσμού ήταν πεφωτισμένη και αφού, τέλος, μια Λέσχη μπόρεσε να ιδρυθεί και να λειτουργήσει, παρ' όλα αυτά οι επαναστάτες της Μαγεντίας δεν μπόρεσαν να βρουν στα *βαθύτερα στρώματα* του πληθυσμού ένα επαρκές στήριγμα.

Πρέπει, ωστόσο, να υπογραμμίσουμε ότι κανενός είδους φυσική βία δεν ασκήθηκε στη διάρκεια της Επανάστασης. Οι

επαναστάτες αντιμετώπισαν τη δυσκολία της υλοποίησης των ιδεωδών τους. Δεν ήταν εξειδικευμένοι ούτε έμπειροι σ' αυτό. Προηγούμενως ήταν γιατροί, δάσκαλοι ή έμποροι. Ωθήθηκαν, δε, από τα ίδια τα ιστορικά γεγονότα. Στο σύνολό τους δεν ήταν οι ριζοσπάστες του Διαφωτισμού ώστε να γίνουν και πιο κατανοητοί από τον πολύ κόσμο. Αναζητούσαν να σιγουρέψουν με διαβεβαιώσεις παρά να ερεθίσουν τα πάθη. Είχαν την υψηλή πίστη ότι συμμετέχουν στη δημιουργία ενός καινούριου κόσμου, όπου, επί τέλους, θα πραγματοποιούνταν, ύστερα ίσως από κάποιες βίαιες ανατροπές, τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως μπορούσαν να τα συλλάβουν την εποχή εκείνη.